

ВИКОРИСТАННЯ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА.

*Леонід Зіневич,
викладач методики застосування
комп'ютерної техніки на уроках музики*

Соціально-економічні й політичні зміни в нашому суспільстві, процеси глобалізації, утвердження демократичних цінностей, зміцнення державності України, входження її в цивілізоване світове співтовариство, широке розповсюдження ефективних технологій в інформаційній сфері ставлять нові вимоги до освіти та виховання сучасної людини.

Державна політика в галузі освіти спрямована на досягнення українською освітою сучасного світового рівня, відродження й подальший розвиток національних науково-освітніх традицій, оновлення змісту, форм і методів навчання, примноження інтелектуального потенціалу суспільства. „Розбудова системи освіти, її докорінне реформування, — наголошується в національній програмі „Освіта“ (Україна XXI століття),— мають стати основою відтворення інтелектуального, духовного потенціалу народу, виходу вітчизняної науки, техніки і культури на світовий рівень, національне відродження, становлення державності та демократизації суспільства в Україні“.

Входження України у світовий освітній простір супроводжується суттєвими змінами в педагогічній теорії та освітній практиці.

В інформаційному суспільстві зростає роль освіти і розширюється розуміння суті освітнього процесу. Ці тенденції ведуть до подальшої модернізації освіти, до значних змін як її змісту, так і форм та методів реалізації.

У „Концепції розвитку загальної середньої освіти“ зазначається: „Зміст загальної середньої освіти оновлюється цілісно з урахуванням таких

пріоритетів : створення передумов для різнобічного розвитку і саморозвитку особистості, індивідуалізації та диференціації навчання, переходу на особистісно орієнтовані педагогічні технології; формування особистісних якостей громадянина — патріота України; забезпечення життєвої, соціальної, комунікативної і комп'ютерної компетентності учнів; посилення практично-діяльній і творчій складових у змісті всіх освітніх галузей; ...“

Розширення інформаційного поля і безмежні можливості комп'ютерних технологій обумовлюють нову модель освіти, мета якої спрямована не стільки на засвоєння знань, скільки на *можливості управління ними*. Освіта розглядається як спосіб становлення людини, як середовище, в якому іде її формування.

Сучасна епоха характеризується можливостями необмеженого доступу до інформації, запровадження нових інноваційних та креативних технологій навчання. Впровадження інноваційних технологій у навчальний процес дає змогу сучасному вчителю виступати автором, дослідником, користувачем і пропагандистом нових педагогічних технологій, теорій, концепцій.

Цей процес вимагає від учителя постійного оновлення, удосконалення змісту, засобів, форм та методів навчання.

Застосування комп'ютерних технологій у навчанні дозволяє змінити весь процес навчання. Використання сучасних комп'ютерних засобів навчання (комп'ютери, телекомунікаційні засоби зв'язку, необхідне програмне і методичне забезпечення) не тільки сприяє інтенсифікації занять, дає можливість збагатити їх динамічними ілюстраціями прикладних задач, подати навчальний матеріал в естетичній, доступній та захоплюючій формі, але надає широких можливостей у самостійній підготовці до уроків.

Аспекти використання інформаційних технологій у практиці навчання в школі набувають широкого висвітлення в сучасних науково-педагогічних джерелах.

Водночас, недостатньо розглянуті питання впровадження комп'ютерних технологій в практиці викладання предметів художньо-естетичного циклу, зокрема музики та музичного мистецтва.

Рішення цієї проблеми, на наш погляд, полягає в необхідності оновлення та доповнення змісту навчання майбутніх фахівців галузі музичної освіти шляхом введення нових дисциплін у навчальні плани підготовки спеціалістів; надання необхідної методичної допомоги працюючим вчителям музики з питань використання комп'ютерних технологій через систему післядипломної освіти, а також сучасні засоби масової інформації та комунікації.

Викладачем музичного відділення Зіневичем Л.А. розроблено курс нової дисципліни „ Методика застосування комп'ютерної техніки на уроках музичного мистецтва “ вибіркового компоненту навчального плану, який проходить апробацію у співпраці з Дніпропетровським обласним інститутом післядипломної педагогічної освіти, Міським методичним центром управління освіти та науки Дніпропетровської міської ради (відділ художньо-естетичного циклу), вчителями музики загальноосвітніх шкіл № 22, №1 м. Дніпропетровська, що є базовими для проходження студентами коледжу виробничої практики „ Вчитель музики “.

Змістом програми передбачено ознайомлення майбутніх вчителів музичного мистецтва з психолого-педагогічними основами використання сучасних інформаційних технологій в школі, апаратним і програмним комп'ютерним забезпеченням процесу навчання, методикою використання учителем сучасних мультимедійних технологій як на етапі створення та підготовки методичного забезпечення уроків, так і безпосереднім застосуванням мультимедійних засобів на уроках музичного мистецтва та в позакласній роботі.

Важливою складовою у розв'язанні задач естетичного виховання школярів засобами сучасних технологій є використання мультимедійного середовища на уроках з предметів художньо-естетичного циклу.

Поняття „ *мультимедіа* “ (від англ. multi — багато і від лат. media — носій, засіб, посередник, середовище) є багатогранним, має різне тлумачення у загальноприйнятому визначенні та електронних тлумачниках.

Мультимедіа — комп'ютерна технологія, яка забезпечує поєднання декількох видів інформації (текст, звук, фото, анімація, відео, та ін.) в єдиний блок; а також носій такої інформації (CD,DVD, USB-Flash-носії).

Мультимедіа — спектр інформаційних технологій, що використовують різні програми і технічні засоби з метою найбільш ефективною дії на користувача, що став одночасно і читачем, і слухачем, і глядачем.

Мультимедіа — ефективна освітня технологія. Їй властиві: інтерактивність (можливість безпосередньої взаємодії з програмним засобом) , гнучкість (швидкість подачі матеріалу; необмежена кількість повторень; органічне поєднання навчальної та ігрової складових), інтеграція різних видів навчальної інформації.

Мультимедійні засоби навчання нового покоління поєднують у собі всі переваги сучасних комп'ютерних технологій і підносять процес навчання на якісно новий рівень. Вони забезпечують той спосіб сприйняття інформації, який відповідає вимогам нового покоління, у якого набагато вище потреба в темпераментній візуальній інформації й зоровій стимуляції.

Мультимедійні технології навчання надають нові можливості учителю музики у проектуванні нового навчального середовища на основі моделі навчальної комунікації „ учитель — комп'ютер — учень “, використовуючи наочно-ілюстративні, аудіовізуальні, мультимедійні засоби навчання.

Використання мультимедійних технологій на уроках музики допомагає вирішувати такі завдання:

- ✓ посилення мотивації навчання учнів;
- ✓ глибоке засвоєння знань з предмета;
- ✓ керування навчанням на різних етапах уроку;
- ✓ підвищення якості навчання та поліхудожнього виховання школярів;
- ✓ утворення асоціативних зв'язків у сприйнятті інформації;

- ✓ вирішення евристичних питань засобами мультимедіа;
- ✓ індивідуалізація навчання;
- ✓ формування навичок самоконтролю;
- ✓ підвищення інформаційної культури учнів.

Серед складових мультимедіа необхідно виокремити його основні види — апаратні та програмні засоби.

До основних апаратних засобів мультимедіа відносяться: комп'ютер, маніпулятори, інтерактивні дошки, акустичні системи, мультимедійний проектор, які містять додаткові засоби: CD-USB приводи, TV - тюнери, графічні акселератори, звукові плати.

Щодо використання основних апаратних засобів у роботі вчителя, то менш розробленою є методика використання інтерактивної дошки.

Застосування інтерактивної дошки на уроці дає ряд переваг:

- можливість керувати будь-якою комп'ютерною демонстрацією;
- виводити на екран дошки презентацію, репродукції картин, ілюстрації, малюнки, схеми;
- створювати й переміщувати об'єкти;
- запускати відео й інтерактивні анімації;
- виділяти важливі моменти кольоровими позначками;
- працювати з будь-якими комп'ютерними програмами;
- всю проведену в ході уроку роботу, з усіма зробленими на дошці записами й позначками, можна зберегти в комп'ютері для наступного перегляду й аналізу, у тому числі й у вигляді відеозапису.

Internet - ресурс надає можливість ознайомитися з використанням інтерактивної дошки на уроках іноземної мови, хімії, фізики, математики, образотворчого мистецтва, а уроки музичного мистецтва супроводжуються, в основному, відтворенням на дошці мультимедійних презентацій.

Поряд з цим необхідно пригадати електронні музичні дошки, які з'явилися у 80-х роках ХХ ст. і використовувались на уроках музики в загальноосвітніх

школах та спеціалізованих музичних навчальних закладах з метою навчання музичної грамоти, розвитку музичного слуху, ритму і музичної пам'яті.

Сучасні інтерактивні дошки можна у повній мірі застосовувати на уроках музичного мистецтва, що дасть змогу вчителям розкривати свій творчо-мистецький потенціал. Навчившись працювати в нескладних нотних редакторах, вчителі музичного мистецтва в цікавій формі можуть вчити школярів нотної грамоти, розвивати їх музичні здібності (музичний слух, ритм, чистоту інтонування, музичну пам'ять,), залучити дітей до творчої музичної діяльності, застосовуючи інтерактивні методи навчання з використанням інтерактивної дошки.

До програмних засобів мультимедіа відносяться мультимедійні додатки й засоби створення мультимедійних додатків.

На уроках музичного мистецтва в школі доцільно використовувати такі мультимедіа-додатки: електронні мультимедіа-видання, мультимедіа-презентації, shockwave-ігри, мультимедіа-тренажери; мультимедійні Internet-ресурси; електронний журнал.

Електронні мультимедіа-видання можна визначити як засіб комплексного інформаційного впливу на особистість, прирівняної до радіо, кіно і телебачення. Серед електронних мультимедіа-видань можна виділити електронні навчально-наочні посібники, електронні енциклопедії, електронні атласи.

При викладанні музики в школі використовуються електронні енциклопедії – довідкові електронні видання основних відомостей з однієї або кількох галузей знання та практичної діяльності, систематизованих за різними ознаками, доповнених аудіо- та відеоматеріалами, програмними засобами пошуку і відбору довідкової інформації. Наприклад, “Дитяча електронна енциклопедія Кирила і Мефодія”, ілюстрована енциклопедія „Музичні інструменти світу”.

Мультимедіа-презентація є одним з найбільш поширених засобів унаочнення навчального матеріалу. Інформативність електронних презентацій

набагато вища традиційних за рахунок мультимедійності – наявності не лише тексту і графіки, але й анімації, відео та звуку.

Мультимедіа-презентації можуть ефективно використовуватися вчителем музики у проведенні уроків музики, позакласних заходах, заохочувати учнів до самостійної роботи.

Використання мультимедіа-презентацій дозволяє вчителю ефективно „візуалізувати статичну й динамічну інформацію“, самостійно готувати завдання, підбирати навчальний матеріал, що відповідає змісту конкретної теми. Так, на уроках музики використовуються презентації при знайомстві з життєвим та творчим шляхом композиторів; навчанні музичній грамоті; ознайомленні з музичними інструментами та їх звучанням; для забезпечення цілісного сприйняття музичного твору з використанням слайд-шоу, відеоряду, наприклад, теми: „Зображення музикою природи“ (Е.Гріг „Ранок“, „У печері гірського короля“); „Троїсті музики“ та ін..

Молодші школярі залюбки беруть участь у підсумкових уроках-вікторинах („Відгадай мелодію“, „Музичний кросворд“), які супроводжуються мультимедійними презентаціями, створеними вчителями.

В основній школі доцільно використовувати форму презентації у пізнавально-творчій, пошуковій діяльності школярів з метою розвитку в них навичок самостійної роботи та виховання інтересу до музичного мистецтва.

Для створення умов поліхудожнього виховання школярів, розвитку естетично-гармонійного світосприйняття при слуханні музичних творів на уроках музики можна використовувати показ фрагментів мультфільмів (наприклад, „Ходить Гарбуз по городу“, „Веселі гуси“), фрагменти опер (М. Римський Корсаков „Сказка о царе Султане“, С. Гулак-Артемівський „Запорожець за Дунаєм“), балетів (С. Прокоф'єв „Попелюшка“, П. Чайковський „Спляча красуня“, „Лускунчик“, Р.Щедрін „Горбоконики“).

Ознайомлення з біографіями та творчістю композиторів, симфонічними музичними інструментами та їх звучанням доцільно проводити з використанням частин музичних ігор „Лускунчик“ (за творчістю

П.І.Чайковського) та „ Чарівна флейта “ (В.А. Моцарта). За допомогою цих ігор можна виявляти рівень знань учнів з відповідної теми.

Нескладні ігри-вікторини для учнів початкової школи можна створювати на музичному матеріалі вивчених творів з використанням мультимедійних додатків.

Мультимедіа-тренажери – це навчально-тренувальні програмні продукти, які орієнтовані на відпрацювання учнями певної вікової категорії умінь і придбання навичок з конкретної дисципліни. Перевага використання мультимедіа-тренажерів полягає в різноманітності варіантів ігрових навчальних завдань; привабливості, виразності форми подання матеріалу; наявності різних форм заохочення та наданні мультимедіа-ресурсом своєчасної допомоги.

Відповідно до програми для загальноосвітніх навчальних закладів „ Музика “ (1-4 класи) (укл. О.Ростовський, Л.Хлебникова, Р.Марченко) та „ Музичне мистецтво “ (5-8 класи) (укл. Б.М.Фільц, І.М.Белова, Г.Б.Букреева, М.С.Демчишин, Л.М.Масол, О.В.Мільченко, О.М.Павленко), колективом авторів ПП (приватного підприємства) „ Контур плюс “ розроблено Педагогічний програмний засіб (далі — ППЗ) „ Музичне мистецтво “, який використовується при викладанні предметів „ Музика “, „ Музичне мистецтво “.

Цей програмний засіб орієнтований на сучасні форми навчання із забезпеченням сумісності з традиційними методами та прийомами навчання.

Увесь курс ППЗ на кожен клас складається з певної кількості уроків, що відповідає навчальній програмі. Кожен урок розкриває конкретну тему згідно з навчальною програмою та містить засоби для пояснення виучуваної теми: малюнки, світлини, текст, анімації, аудіо- та відеофрагменти, зразкове виконання музичних творів, пісень у режимі „ караоке “ тощо.

Для перевірки знань передбачено контрольні запитання та завдання, тести для самоконтролю та контролю.

Програмний засіб містить довідникову інформацію з інсталяції, методичні рекомендації по роботі з програмним педагогічним засобом.

Використання ППЗ “ Музичне мистецтво “ дає можливість підтримки групових та індивідуальних форм навчання в умовах класно-урочної системи організації навчального процесу; створенню комфортних умов комп’ютерної підтримки традиційних і новаторських технологій навчання; підвищенню пізнавального інтересу учнів; забезпеченню диференційованого підходу до вивчення предмета.

До складу програмно-методичного комплексу включено: розробки усіх тем уроків відповідних класів, тематичне планування для роботи за програмою класів, глосарій, іменний покажчик, схема „ Характеристики музики “.

Глосарій містить перелік і визначення понять, використаних у курсі музичного мистецтва.

Іменний покажчик містить історичні довідки про композиторів, виконавців, творчість яких вивчається.

Схема „ Характеристики музики “ допоможе глибшому усвідомленню учнями своїх музичних вражень і переживань. Вона включає:

розділ „ Характер “ – епітети, за допомогою яких можна передати враження від емоційно-образного змісту музики;

розділ „ Засоби виразності “ – слова-визначення, за допомогою яких учні характеризують основні елементи музичної мови – мелодію, ритм, динаміку, темп, тембр

ППЗ „ Музичне мистецтво “ може бути використаний **учителем:**

- ✓ для підготовки та проведення уроку;
- ✓ для створення власних уроків та редагування запропонованих;
- ✓ для проведення тестового контролю знань;
- ✓ для проведення індивідуальних і факультативних занять.

ППЗ „ Музичне мистецтво ” може бути використаний **учнем:**

- ✓ для самостійного вивчення матеріалу;
- ✓ для підготовки до уроку, закріплення набутих знань.

Запропонований комплекс значно розширює інформаційні, наочні, методичні можливості учителя музичного мистецтва.

Водночас треба зауважити та тому, що робота з мультимедійними засобами вимагає від учителя ретельної технічної підготовки до їх використання; вдумливого методично обґрунтованого підходу стосовно дозування мультимедіа на уроках музики; вільного володіння комп'ютером на рівні користувача; володіння програмами створення презентацій, програмами запису, коригування та відтворення фото-, аудіо- та відеоматеріалів.

Варто погодитись з авторами педагогічного програмного засобу „Музичне мистецтво“, що позитивні якості мультимедійних засобів можуть не виправдати себе при спробі учителя повністю покластися на персональний комп'ютер. Урок з використанням мультимедійних технологій має бути насичений змістовними діями учнів (розумовими, практичними), а не розвагою і лише сприйманням різноманітних мультимедійних ілюстрацій та ефектів.

Від учителя і лише від нього залежатиме ефективність впровадження всіх мультимедіа ресурсів.

Широко використовуються мультимедійні засоби в позакласній роботі з учнями, що сприяє художньо-естетичному вихованню школярів, розвитку їх творчих здібностей, художнього смаку, стимулює формування творчо-пошукових навичок у старших школярів.

Знання вчителем музики, музичного мистецтва загальноосвітньої школи видів мультимедійних технологій дозволить обґрунтовано використовувати ефективні дидактичні можливості мультимедіа на уроках та в позакласній роботі.

На сучасному етапі розвитку інформаційно-комунікативних технологій, інноваційних інтерактивних технологій навчання, що веде до інтеграційних процесів в освітньо-мистецькій галузі, впровадження в практику викладання предметів художньо-естетичного циклу мультимедійних технологій є невід'ємною складовою у реалізації навчально-виховних освітніх задач, формуванні та розвитку основних освітніх компетенцій учня загальноосвітньої школи.

Література

1. Андрієвська В.М., Олефіренко Н.В. Мультимедійні технології у початковій ланці освіти. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.ime.edu-ua.net/em.html>. – Назва з екрану
2. Гончаренко С. Український педагогічний словник. — Київ: Либідь, 1997. — 376 с.
3. Музичне мистецтво, 8 клас: Методичний посібник / Під ред. Гумінської О.О. — Рівне: ПП „Контур плюс“, 2009. — 53с., компакт-диск.
4. Толковый словарь современной компьютерной лексики. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://comp.vslovar.olg.ru>. – Назва з екрану.